

Arkiv Nyt

Nyt fra Vinderup Egnshistoriske Arkiv

Nr. 22

Efterår

2005

Fremtiden for lokalarkiverne

Side 3

Gunnar Hallum fortæller om

Farende Svende

Side 4

På dette kort fra 1899 ser man her vest for Vinderupgård Vinderupvold, som Jørgen Frederiksen fortæller om på

Side 6

Lidt uden for Skælskør ligger den store gravhøj Kanehøj fra begyndelsen af bronzealderen. Den tjente også som rettersted.

Den sidste henrettelse på Kanehøj fandt sted den 8. april 1825, og blev bl.a. overvåret af H.C. Andersen.

En glemt skolelærer

Side 12

Tanker ved nytår 1970

Side 15

Vinderup og omegn i 1905

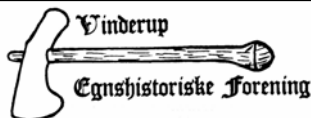
Side 17

Harald Holm

Side 19

Møder, arrangementer og ture

Side 20

Vinjes Torv 1, 7830 Vinderup. Tlf: 97 44 29 98

Hjemmeside: www.lokalarkiver.dk/vinderup

Email: mail@arkivet-vinderup.dk

Åben: **Mandag 19-21 Onsdag 14-16 Fredag 10-16**

Bestyrelsen

Formand

Kurt Guldbæk, Hasselholtvej 4, Vinderup Tlf. 51 28 85 54

Næstformand

Ninna Weis, Birkevej 1, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 15 14

Kasserer

Gustav Lind, Nørregade 37, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 10 75

Sekretær

Daniel Kristensen, Nautrupvej 18, Sevel Tlf. 97 44 80 57

Karen Nielsen, Vindelevgaard 115, Vinderup Tlf. 97 44 36 01

Børge Poulsen, Hjerlhedevej 13, Sevel Tlf. 97 54 18 00

Harry Klith, Østparken 1, Ejsing Tlf. 97 44 62 48

Faste udvalg

Arkivudvalg

Fmd. Kurt Guldbæk, Hasselholtvej 4, Vinderup Tlf. 51 28 85 54

Daniel Kristensen, Nautrupvej 18, Sevel Tlf. 97 44 80 57

Børge Poulsen, Hjerlhedevej 13, Sevel Tlf. 97 54 18 00

Harry Klith, Østparken 1, Ejsing Tlf. 97 44 62 48

Karen Nielsen, Vindelevgaard 115, Vinderup Tlf. 97 44 36 01

Mødeudvalg

Fmd. Gustav Lind, Nørregade 37, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 10 75

Børge Poulsen, Hjerlhedevej 13, Sevel Tlf. 97 54 18 00

Harry Klith, Østparken 1, Ejsing Tlf. 97 44 62 48

Ninna Weis, Birkevej 1, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 15 14

Daglig leder

Bodil Møller, Pilevang 1, Sevel Tlf. 97 44 84 41

Arkiv Nyt

Udgives af Vinderup Egnshistoriske Forening, Vinjes Torv 1, Tlf. 97 44 29 98

Redaktør: Kurt Guldbæk, Hasselholtvej 4 Tlf. 51 28 85 54

Alle bidrag til bladet sendes til ovennævnte eller Arkivet.

Tryk: Ellgaard Tryk, Langgade 35, Hogager Tlf. 97 46 82 23

Oplag: 300 stk.

Fremtiden for lokalarkiverne!

I de kommende år skal vi finde os til rette inden for en ny kommunal struktur. Vi kommer ind i en kommune med over 50.000 indbyggere, hvor vi uvægerligt vil opleve forandringer, der også vil komme til at præge vor hverdag her på Arkivet. Hvor gennemgribende de bliver for os, kan ingen sige i dag.

Arkivets økonomi er i dag baseret på tilskud fra kommune og stat samt et mindre tilskud fra foreningen. Kommunen stiller huset til rådighed samt giver et tilskud, der betaler vor arkivleder Bodil Møllers løn for 16 timer ugentligt. Tilskuddet fra kommunen udløser automatisk (fordi Arkivet er en afdeling af det statsanerkendte Holstebro Museum) et tilskud fra staten på knap 35%. Der er i øjeblikket intet, der tyder på, at dette ændres de første 4-5 år.

Tilskuddet fra Vinderup Egnshistoriske Forening afhænger af foreningens overskud og gives normalt som en kontant gave, da dette også udløser statstilskud.

Som ovenfor nævnt er Arkivet en afdeling af Holstebro Museum, og det betyder, at vore arkivalier, uanset hvad der sker, vil være sikret for offentligheden i fremtiden. Dette er i modsætning til et privat arkiv, hvor en privatperson eller en forening ejer arkivalierne. Her har privatpersonen/foreningen den fulde ejendomsret over arkivalierne og kan sælge eller tilintetgøre disse efter forgodtbefindende. Vil man gerne sikre sig, at de ting man afleverer, bliver bevaret for eftertiden, skal man altså aflevere dem til et statsanerkendt arkiv.

Arkivet er medlem af Sammenslutningen af Lokal Arkiver (SLA), der er en paraplyorganisation for omkring 400 større og mindre lokalarkiver. Den har gennem årene gjort et stort arbejde for arkiverne, bl.a. var SLA initiativtager til internetsiden DANPA, hvor man kan søge i materiale fra alle danske arkiver. SLA har forestået udviklingen af Arkibas, der er vort elektroniske registreringssystem samt udgivet retningslinier for arkivarbejdet, lavet indkøbsaftaler og ikke mindst talt arkivernes sag over for myndighederne.

Igennem de sidste 3-4 år har styrelsen for SLA ihærdigt arbejdet med nogle visioner for foreningens fremtidige virke. Styrelsen har på flere generalforsamlinger fremlagt forslag til ændring af foreningsstrukturen og kontingentberegningen, men er hver gang blevet nedstemt af de fremmødte medlemmer.

Dette har nu medført, at den samlede styrelse på nær én har valgt at træde tilbage ved næste generalforsamling, hvilket er særdeles uheldigt; skal vi have indflydelse på arkivudviklingen i forbindelse med kommunalreformen, skal vi ikke have splid i egne rækker.

I forbindelse med kommunalreformen har amtsforeningen under SLA (SLA Ringkøbing Amt) indbudt til et debatmøde på Aulum Fritidscenter 3. september hvor vi fra bestyrelsen vil deltage.

Kurt Guldbæk

Farende Svende.

Tiden efter 2. verdenskrig var gode år for landevejenes farende svende. De mange landbrug, store og små, men alle med lune stalde og gumlende kreaturer, gav husly og varme for bisserne, når de om forårstiden måtte ud på deres vandringer, drevet af en uimodståelig trang til nye oplevelser. Kom de for tidlig af sted og det igen satte i med vinter, så søgte de ind på teglværker og mejerier, hvor der var varme døgnet rundt, men når solen igen fik magt lokkede vejene og til nattelogi bondernes lune stalde.

Mit hjem lå afsides, lidt borte fra alfarvej, og jeg mindes ikke nogensinde, at vi fik besøg af farende svende. Fra 1950-erne kom vi til at bo i Skank, en mindre landejendom i Sevel Søndersogn - nok "ude på landet"- men alligevel et sted, hvor fra gammel tid mange veje mødtes. Jeg oplevede da ikke så få gange, om morgenen når jeg kom ud i stalden, at besætningen var forøget med et individ, en farende svend, der undskyldte sig med, at her plejede han bare at gå ind. I de fleste tilfælde forsvandt de igen når de havde fået morgenmad, men et par gange skete det, at en omvandrende svend blev her nogle dage. En husker jeg der lavede noget murer-arbejde, en anden hjalp mig med selvangivelsen, atter en anden indfandt sig netop som vi skulle i gang med forårsarbejdet, som altid begyndte det med at så kunstgødning. Dengang fik vi kali i 100 kg. jutesække. De var vanskelige at arbejde med, gødningen bestod af stenhårde klumper der skulle knuses og blandes med superfosfat. Derefter skulle sækkene vaskes og tørres, så de senere kunne bruges til korn ved tærskningen. Alt dette gik "vandringsmanden" og hjalp ved nogle dage, men det var et usædvanligt tilfælde, for langt de fleste af de farende svende var ikke specielt arbejdsivrige. Hvem de var og hvad de hed forblev en hemmelighed, men enkelte havde et kaldenavn, som de havde erhvervet sig på landevejen.

Den meget arbejdsivrige svend var dog hverken "Bette Jens fra Ebeltoft" eller "Jerusalems Skomager". Begge var godt kendt her på egnen, og om den sidstnævnte findes en artikel i Viborg Stifts Folkeblad 1958. Da var "Jerusalems Skomager" 74 år, havde gået på landevejene i 40 år og fortalte følgende til avisen:

Hans navn var Sofus Harchimmer, hans barndomshjem i Lille Skt. Mikkelsgade i Viborg. Faderen arbejdede på en skovlfabrik og moderen drev et lille pensionat i samme gade. Her kom den lille Sofus til verden, havde som dreng en budplads i Viborg, kom 1897 i lære hos skomager Martinus Holm.

Da Harchimmer havde fået svendebrev, arbejdede han som svend hos sin gamle mester til 1902, da han skulle "ind og tjene kongen". Han blev indkaldt til 29. bataljons 2. kompagni i Viborg, og den raske håndværkersvend blev korporal før han blev hjemsendt et par år senere.

Som befalingsmand skulle han stille til mønstring en gang imellem, og han lag-

de så stor evne for dagen, at han skønt ude af tjenesten blev forfremmet til sergent.

Efter hjemsendelsen gik han på valsen til Tyskland og Schweiz, og da han kom hjem igen, fik han arbejde i København. Her traf han en ung pige, som han blev gift med, og få år senere fik han sit eget skomagerværksted i Gilleleje. Der var ikke store forhold, men det var et godt værksted og kårerne var trygge for familien, som voksede med årene. Der kom nogle børn til og det tegnede lyst, indtil 1. verdenskrig brød ud. Harchimmer skulle møde på vagt for land og rige, og mens han var stationeret på Fanø, stak konen af med sin gamle skolekæreste, som hun havde opretholdt forbindelsen med. Da han kom hjem på orlov, var hele familien borte og alle hans ejendele solgt. Bitter og nedslået måtte Harchimmer vende tilbage til sin forlægning, og så snart han blev hjemsendt, gjorde han op med sig selv. Han følte sig uretfærdigt behandlet af skæbnen og nu ville han passe sig selv. "Jeg skal nemlig sige, at vi er hårdføre, vi Harchimmere. Jeg har holdt fanen højt i over 40 år på landevejene, og alle skal få at se, at går jeg ned, er det med flaget vajende fra toppen".

Tusinder af kilometer har han nu travet med randselen på nakken og fundet ud af, at lykken er ikke den skæbne man far, men sindet hvormed den bæres.

Kilde: Hofmansens sedler mrk. "Folkeliv", Vinderup Egnshistoriske Arkiv.

G. Hallum.

Jerusalems skomager.

Jerusalems skomager har specielt tilknytning til julen.

Ifølge en beretning, kendt i Danmark siden 1500-årene, var Jerusalems skomager dømt til at vandre indtil Verdens Ende. Dette var en straf fordi han havde jaget Jesus bort, da han ville hvile sig op af skomagerhuset på sin vej til Golgata.

En gang om året må Jerusalems skomager hvile, nemlig julenat. For bønderne gjalt det om at få ploven ind, da man ellers risikerede, at han satte sig på den. Skete det, ville der for fremtiden kun kunne vokse ukrudt, hvor ploven pløjede.

Vinderupvold

Der var engang at folk var ret overtroiske, kæmpehøje med natlige lyde og troldekvinder, der kastede kæmpesten på Kirkerne. Og hvad med at vi stadig kalder voldstedet her for Elverhøj?

Men pirrer det ikke vores fantasi, når vi kommer ud af Mosevej og den ellers flade horisont afbrydes af den tunge alvorlige runding, der skyder op af mosen så umotiveret?

Vor fantasi bliver vakt, og den får vi brug for hvis vi vil levendegøre stedets 7-8 hundrede år

Men først et par ord om det landskab vi ser udover mod vest. Dem der har trukket i gummistøvlerne i november 1982 og nærmet sig Venø bugt, er ikke kommet langt, for stormfloden havde simpelthen ført landskabets kystlinie tusinder af år tilbage og man har kunnet sejle nordenom byen gennem rørskov og moser om i det bassin, som rækker hen mod Sahl.

Må jeg her minde om, at man først i 1859 med den nye Holstebro-Skivevej kunne komme tørskoet nordenud af byen. Det viser i hvert fald vore gamle kort i Egnshistorisk Arkiv.

Tanken om Vinderup og voldstedets fortid som Vikingeborg er tidligere blevet fremført af Redaktørerne Breumby, Kristian Dalby m. flere. Men endnu må vi desværre konstatere, at intet bevis er fundet herfor. Vi har endda gravet i Vinderupgårds gårdsplads. Men da vi har skriftligt bevis for dens eksistens i 1274 har stedet været beboet - måske allerede 100 år før, og dermed rækker det hen imod vikingetid.

Men dette berører næppe selve voldstedet, som også er blevet undersøgt af Nationalmuseet.

Men hvad er det så for et stort jordkompleks vi opholder os på, for oldtidshøj eller kæmpehøj er det ikke, det afviser arkæologerne. Bygherren har kunnet disponere over et stort folkehold til jordarbejdet. Højen er flad foroven med plads til en bygning og er omgivet af ikke en men to voldgrave, som i dag røber sig, når Venø Bugt stiger og sender sine vandmasser ind gennem Landting Å og truer la-

vere dele af Vinderup by.

Og så har vor egen endda været forsynet med tre sådanne mindre forsvarsværker. Svendstrupvold er desværre blevet sløjftet, ligeledes et voldsted i Hasselholt der også var herresæde for adelsfolk, det nævnes af nationalmuseet.

Vinderupvold er således ene om at fortælle om den slags mindre anlæg. Men voldanlæg er der rester af ved hele fem herregårde, som vi yderligere er begavet med indenfor 10 km afstand herfra. Man kunne fristes til at slutte, at alle otte er anlagt på samme tid og under fælles fjendtlige trusler udefra.

Men stejle volde og vandfyldte grave - oven i købet dobbelte som her - har naturligvis ikke været værn nok mod fjendtlige angribere med stenslynger, pile og stikvåben.

På højens flade top har stået et tårn - antagelig af træ - mere har der ikke været plads til. Gennem skydehuller har man haft de bedste muligheder for at ramme angriberne, som måske yderligere blev opholdt af palisader.

Hen imod tusinde voldsteder til værn i urolige tider er påvist landet over, og må kaldes en almindelig gren af tidligere krigsførelse, og den var gammel og udbredt. Den findes illustreret på det berømte Bayeux-tapet fra 900 tallets Normandiet, og var altså kendt her i landet i Vikingetid, som vi tidsindelingsmæssigt lader afløse af tidlig eller ældre middelalder ca. 1050.

Fra Frankrig har vi fået betegnelsen Motte for disse små fæstningsværker, men det lyder unægtelig mere dansk at kalde dem Barfred *).

Hermed er fortalt det, som vore øjne og fantasi kan hjælpe os til, for skriftlige optegnelser i det hele taget forekommer først efter år 1000. Men vi har det store held, at Vinderupgård allerede omtales i år 1274, hvor adelsslægten Kalf erhverver gården og sætter sit præg på egnen et lille århundrede.

Men hvor lå selve bostedet med tilhørende avlsbygninger? De fleste af jer har på vejen herud passeret stedet hvor den store bondegård lå: På vest siden af hjørnet af Agovej og Mosevej. Vi mistede de sidste af de smukke gamle bygninger i 1918. Personlig mener jeg, at en ældre gård har ligget i mere tørre omgivelser længere mod øst nærmere sognekirken i Sahl.

Det falder også lidt mere i tråd med hvad arkiver O. Nielsen, Viborg skriver i hans for os uundværlige egnbeskrivelse fra 1895: " Da Vindellev ikke ligger langt fra Vinderup, må Vinderup være en udflytter derfra, thi endelsen lev betegner en større ejendom men tilhører en fjern oldtid. Forstavelsen er mandsnavnet Vindi, der også hører til de meget gamle navne".

Da Voldstedet som vi opholder os på standhaftigt ruger over sine hemmeligheder, må vi gå til selve Danmarkshistorien og derfra forsigtigt passe vore lokale forhold ind.

I november 1286 blev kong Erik Glipping myrdet i Finderup lade. På det tidspunkt var vor Marsk på Vinderupgård afskediget som øverste for hæren. Godt underrettet om stigende politiske spændinger mellem kongemagt og kirken, mellem kongen og stormændene og bekæmpelse af menigmands oprør trak han sig

tilbage til den afsides beliggende Vinderupgård. Måske var krigskunsten blevet ændret for meget for den aldrende general, stærke kongeborge var blevet bygget og blider og andet kasteskyts var indført sydfra.

Ufreden forplantede sig ned gennem samfundslagene og bønderne måtte lægge ryg til opførelse af stærkere kongeborge og beskedne adelsforsvarsværker.

Erik Menved begyndte pantsætningen af landet til tyske grever og måtte støtte sig til fremmede lejetropper. Blandt andet måtte han slå et jysk oprør ned i 1313 - med et af arnestederne i Hardsyssel. Måske skal vi netop hæfte os ved dette oprør og nødvendigheden af beskyttelsesborge. Oprøret mod Erik Menved var støttet af både bønder og nogle adelsfolk - en biskop var også nævnt.

Efter at oprøret var slået ned lod kongen bygge tvangsborge, hvor kongens foged kunne overvåge egnen og opkræve skatter. Bønderne måtte lægge ryg til bygning af Kalø, Viborg, Bygholm og Volstrup.

Hvor vejene østfra fra Hvam og Østerhjern løber sammen med Hjern, ligger den dag i dag gården Kongsgård.

Med sådan en nabo har de på de mange adelsgårde i omegnen muligvis sikret sig en retræte i form af voldsteder med forsvarstårn.

Voldstedet her er således fra 1310 - 1320. Men noget gæteri er det på baggrund af et meget uroligt århundrede.

I 1332 havde kong Christoffer den 2. intet land tilbage han kunne kalde sit. På samme tid kulminerede antallet af borge i mangfoldige størrelser. Nogle tjente samtidig som boliger. Men vort beskedne trætårn her kan kun have været et tilflugtssted, når fjendtlige styrker nærmede sig.

Med Niels Ebbesens drab på den kullede greve i 1341 lysnede det, men det tog år. Samtidig tiltrådte den politisk dygtige men hårdhændede konge Valdemar Atterdag sit arbejde med atter at samle det splittede land. Det gik også ud over de selvbevidste adelsmænd.

Her må jeg gå tilbage i tiden og indskyde, at en datter af vor gamle marsk, Ingerd blev gift med Eberstein på Landting, - så Oddersmose, som vi ser udover - har altså ikke været helt bundløs.

Ebersteinerne har spillet en ikke ubetydelig rolle i datidens Danmark og på vore herregårde her på egnen.

Interessant er det gennem "DANMARKS RIGES BREVE", at opdage, at Landting er blevet erobret af Valdemar Atterdag. Det fremgår af en stor overenskomst mellem kongen og de holstenske grever i 1353, hvor man vil udveksle fanger. Blandt dem er fangerne fra Landting, taget af kongens mænd. Som modpart til kongen er også nævnt navne som Niels Bugge og Erland Kalf.

Mon ikke vort beskedne fæstningsanlæg her er blevet demonteret sammen med Landting?

Erland Kalf var sønnesøn af marsken og nævnes også i danmarkshistorien. Han fandt sin kone hinsides Vinderup Å - i Hasselholtgård, der dengang var i adelseje. Hun hed Gunner Bos-datter Høg. Hendes Far og Farbror var typiske

eksempler for lovløsheden i disse 100 år. Samtlige af landets seks biskopper lyser dem eftertrykkelig i band, eftersom de "flere steder i Hard- og Vardesyssel med vold har ladet korn, kvæg, huse og bygninger, penge og trækdyr, undergivne og fællesgods fjerne og bortføre fra Ribe kirkes gods."

Erland Kalf er den mest kendte af Kalfslægten fra Vinderupgård. Han er også et eksempel på, hvor vanskeligt -ja - farligt -det var at vælge side under Valdemar Atterdag. Han var med i oprørene mod kongen i 1350 og 1368. Men ind imellem var han kongens mand og blev befalingsmand på Skanderborg Slot. Men efter den sidste opstand gik han med de holstenske grever, der derved kom i besiddelse af Ålborghus og som tak forlenede ham med det vigtige grænseslot Riberhus.

Kong Valdemar sejrede imidlertid over Holstenerne i 1373 og de nævnte fæstninger blev overdraget til Valdemar Atterdag iflg. flere historikere var det ved den lejlighed, at kongen kom med det bekendte udbrud: "Atterdage (det vil på tysk nærmest betyde " hvilke tider") det er en god kalv - med 2 huse stak den af, som en stud kommer den igen med 3".

Erland Kalf skulle have haft et tilflugtssted Ravnborg i Vejrum sogn med volde og grave, som stedet vi står på her.

I tidens løb har stedet her skabt interesse og spørgsmål hos mange.

Vi har således fra Nationalmuseet modtaget kopi af et brev, skrevet 25/9 1913 fra Johs. Hanghøj, Hasselholt, som ved Vinderupgårds udstykning overtog arealet med voldstedet.

Han interesserede sig så meget for stedet, at han til museet beskrev det og således er den eneste, der muligvis har gjort væsentlige fund og iagttagelser. Han skriver:

".....jeg har ladet den indre grav uddybe og har herved fundet ved den nordre side nogle store munkesten og noget tildannet egetræ. Lignende træ har jeg også fundet ned den modsatte side. Og mod øst en stor del større kampesten som fortsætter ind i voldens indre. Det tyder også på at munkestene fortsætter indad"

Først i 1936 blev stedet fredet takket være offervilje og forståelse fra byens borgere.

I dag er det op til os at værne om voldstedet og dermed fortsætte dets snart otte hundrede år gamle historie.

Jørgen Frederiksen.

Foredrag på Vinderupvold den 1. juli 1992

***) Barfred.** Ordbog over det danske sprog skriver:

Et barfred er en skanse eller et mindre fæstningstårn bygget af sten, hvori kongen overnattede i middelalderen, når han var på rundrejse i Jylland.

En henrettelse i 1825

I år er det 200-året for vor store digter H C Andersens fødsel, idet han så dagens lys i Odense i 1805. Efterfølgende fortælles om en begivenhed, han som ung oplevede, det var ikke et eventyr, men en virkelig begivenhed, der for nogen af de medvirkende gjaldt liv og død.

Mens H.C. Andersen i 1825 som 20-årig gik i Slagelse Latinskoles ældste klasse, var han vidne til en begivenhed, der på den tid betragtedes som en folkefornøjelse: to mænd og en kvinde skulle d. 8. april halshugges på en høj kaldet "Kanehøj" lidt uden for Skelskør.

Latinskolens ældste klasse havde fået fri til at overvære begivenheden, og allerede tidlig om morgenen endnu mens det var mørk, begav de unge mennesker sig i en lejet vogn fra Slagelse mod Skelskør. Hertil ankom vognen mellem 8 og 9, og ved byens port traf de optøget med de dødsdømte på vej ud mod retterstedet.

De dødsdømte var et kærestepar, som på grund af faderens uvilje ikke måtte få hinanden. Et par forsøg på at få faderen ryddet af vejen var mislykkedes, og først da det unge par fik hjælp af endnu en mand, som tog mere hårdtslående midler i brug, troede de, at vejen var banet for deres lykke.

For kæresteparret blev det en kort lykke og medhjælperen måtte dele skæbne med de to. H.C. Andersen fortæller: *"Just da vi kom til byens port gik denne op, og hele optøget kom frem. Pigen var meget smuk, men dødbleg. Med et forunderlig blik stirrede hun på mængden og på egnen rundt om. Hun lå i karestens arme, han var rød og rund at se til, mens den anden, karlen der havde hjulpet dem med at aflive faderen, var gulbleg med lange sorte hårtjavser, der hang ham ned over ansigtet. Nogle tjenestekarle der var mødt op for at se forestillingen, råbte "Levvel" til ham, han tog hatten af og nikkede.*

H.C. Andersen, født 2. 4. 1805, død 4. 8. 1875.

Tre præster fulgte de dødsdømte op til retterstedet. Det var sådan en smuk morgen, de sang alle seks en salme, og pigens klare stemme lød over de andres. De kyssede hverandre og præsterne med. Til sidst kyssede pigen sin kæreste endnu engang og lagde derpå hovedet på blokken, men først ved det andet hug faldt det til jorden. Derpå fulgte de to andre og lagde deres hoveder på den blodige blok".

H.C. Andersen var nu kommet helt ind i kredsen nærmest retterstedet. Han syntes deres blik havde stirret på ham, så han blev helt underlig tilmode.

Rakkerknægtene spiste ål og drak brandevin efter eksekutionen. Så kom pigens gamle bedstemoder og græd, mens hun lagde liget i en kiste, men karlenes hoveder blev sat på stager og kroppene lagt på stejler.

Bønderne stod underligt ufølsomme deromkring. De talte om de gode klæder, der skulle ligge der til ingen nytte, dem kunne mangan godt have brugt.

En skræder fra Slagelse havde digtet en vise, man kunne købe. Ordene var lagt i munden på de henrettede, og den gik på melodien: Jeg fremmed her til stedet kom -

"Den hele scene virkede frygteligt på mig, især da jeg kom hjem til mit øde værelse ud til haven. Om natten blev det stærk storm og grenene slog på ruden, plankeværket blæste omkuld, jeg lå uden at kunne sove, og så kun de to blege hoveder på stagerne og pigens forunderlige blik, som jeg aldrig kan glemme. Hendes egen moder var derude, men gik dog inden henrettelsen fandt sted."

Om skræderen fortælles, at han tjente så meget ved sin vise, at han rent opgav sit håndværk. Hans kone gik til præsten og ville skilles, thi siden han var begyndt at digte, var han blevet rent gal, drak og bankede hende. Han havde fortjent 11 rigsdaler på henrettelsen, og siden 7 rigsdaler på en vise om en jordemoder, der druknede sig. Dette var jo ganske anderledes let fortjent, end at arbejde med nålen, men nu var der slet ikke mere at skrive om, og dog var han lige gal og ond ved hende. Denne strid endte dog godt. Ægteparret blev sammen og skræderen fik ny bestilling som byens trommeslager.

G.H.

Således forestillede Skalks tegner sig i 1965, at udfarten fra Skælskør tog sig ud.

Stof til denne artikel er hentet fra en bog af V. Møller: "Fra svundne Dage" I , udk. 1930, samt fra tidsskriftet "Skalk" 1965-4 og 1990-1.

En glemt skolelærer

Indtil omkring 1950 kunne man på kirkegården i Vridsted se en beskeden gravsten med indskriften:

**N. Chr. Hansen
Holmgaard
f. 1847 - d. 1928**

Det var mindet over lærer Holmgaard fra Vridsted. Så vidt vides, nåede han som skolelærer ikke videre end i en lang årrække at fungere som vikar ved forskellige skoler. I de udgivne værker om lærere i Viborg og Ringkøbing amter leder man forgæves efter hans navn. I Trandum skole var Holmgaard vikar i 1894, da lærer Frands Hansen efter knap et år i Trandum flyttede til Vordingborg. Efter eksamen i foråret 1894 modtog Frands Hansen breve fra flere af sine tidligere elever i Trandum. Her fortæller de om resultaterne fra den overståede forårseksamen, og en enkelt elev, Poul Kristian Vestervig Jensen fra Trandum Skovby, skriver, at den nye lærer i Trandum skole, Holmgaard, er meget flink. Det blev imidlertid ikke lang tid for Holmgaard som lærer i Trandum, for allerede i juli samme år lod sognerådet ansætte Hans Larsen Knarreborg, der blev i embedet til hen på efteråret 1894.

Her kunne vi standse og lade det smukke vidnesbyrd fra skoleleven fra Trandum Skovby stå og sætte sig i erindringen om lærer Holmgaard: han var en flink lærer. Da han imidlertid var en farverig personlighed, lader vi flere der har kendt ham komme til orde:

Kræn Abildgaard, der er født i Trandum 1884, og har haft Holmgaard som lærer, fortæller 1944:

Lærer Holmgaard var fra Vridsted sogn. Han var meget musikalsk og skal i sin tid have været musiklærer på et seminarium. Hans ulykke var, at han var meget drikfældig. Engang blev han fundet døddrukken i Skive, og man smed ham op bagi en vogn fra Vridsted. Men på hjemvejen faldt han af vognen og hans ene arm tog skade, så den efterhånden blev slap og viskede væk. Siden det skete, kunne han ikke spille på violinen.

Engang var han lige ved at blive antaget som skolelærer i Vridsted.

Vridsted Kirke

Hele sognerådet var stemt for at ansætte ham, med undtagelse af N.P. i Trevad. Man lod da ansættelsen bero på en prøve. Han blev indkaldt for sognerådet, og man bød ham en punch, som han gladelig drak. Det gjorde ikke noget. Man bød ham en til, som han også satte til livs, men da han også drak den tredje punch, man satte for ham, så var det ude med hans ansættelse, efter prøvens forud bestemte regler.

Også P.K. Hofmansen husker Holmgaard: *Som tiden gik, blev der længere og længere imellem, at Holmgaard blev brugt som vikar. Han kom til at sælge havefrø for et frøfirma, ligesom han også forhandlede forskellige småskrifter. Jeg har set ham vandre med sin taske på ryggen ad skolestien mod Dueholm. Han boede vistnok i sine sidste år i Hagebro, hvor han døde 1928.*

Andre minder om lærer Holmgaard findes hos forfatteren Sigurd Elkjær, hvis far Søren Peder Elkjær, søgte og fik understøttelse 1877 til et vinterophold på Gjedved seminarium. Han fortæller: Jeg kom på seminariet, hvor læreren i dansk og matematik også underviste i sang. Undervisning i violinspil måtte eleverne selv sørge for og betale hos en musiklærer i byen. Denne blev dog underbudt af Holmgaard, der var vikar ved børneskolen, så musiklæreren måtte søge andre græsgange.

Holmgaard var noget af et musikgeni, men som andre genier uordentlig og mærkelig i sin livsførelse. Så snart han var færdig i børneskolen, spillede han med elever eller spillede for sin egen fornøjelse, ofte til kl. tolv om natten. Derefter gik han omkring og sludrede og drak med nogle ligesindede, så han gabte og var meget søvngig i skolen dagen efter.

Jeg havde ingen forberedelse til seminariet, hvorfor jeg det første år, sammen med andre seminarister, hver dag måtte overvære en time i børneskolen. Hver anden dag kom vi om morgenen til førstelærer Pedersen, en udmærket lærer af den gamle skole. Hver anden dag havde vi time i naturhistorie og regning hos Holmgaard. Han gik sin vej, når vi seminarister ankom. Det var ved middagstid, og så ville han have sin hårdt tiltrængte middagssøvn. Vi havde godt af at øve os på egen hånd, sagde han. Jeg var den ældste af seminaristerne, og skulle derfor lede undervisningen. Børnene sad på lange bænke, og seminaristerne fik hver en bänk med børn at tage sig af. På den øverste pigebänk sad de store piger. De regnede på livet løs i "Hansens tredje Del", en temmelig svær regnebog. Her sad der et par store, særlig kønne piger, og jeg havde lovet Holmgaard selv at tage mig af dem. Han stolede ikke på de unge seminarister, men nok på mig, der var lidt ældre og vel mere fornuftig. Når timen var forbi, blev en af seminaristerne sendt over efter Holmgaard. Der skulle kaldes på ham og ruskes i ham. Han sov hårdt om middagen. Når han endelig kom dinglede, bad han ofte mig tage en time mere. Så ville han spille gratis med mig en time om aftenen.

I selskab med de andre seminarister var Holmgaard rigtig i sit es. Muligvis var det ham, der opfandt den kunst at "bakke snagvendt". Dette blev meget brugt på Gjedved, og seminaristerne gav Holmgaard kælenavnet "Golmhaard".

Endelig findes et udateret udklip fra Skive Folkeblad, en nekrolog underskrevet P.D.

Holmgaard var ikke helt ung da jeg lærte ham at kende, omkring de fyrre. Han sad som privat musiklærer i Gjedved, hvis seminarium han i sin tid havde frekventeret, og ved hvis kommuneskole han en tid var konstitueret andenlærer. Til trods for, at han således havde læreruddannelse, kom han dog aldrig til at udøve nogen sammenhængende lærergerning. Det bundne skoleliv passede ham ikke rigtigt, ikke da i de yngre år, og da tiden kom, da han nok kunne have fundet sig deri, var tiden løbet fra ham. Han var for gammel til at komme i betragtning.

Så vikarierede han i en årrække mange forskellige steder, til han også her faldt for aldersgrænsen, og sidste afsnit af hans liv begyndte: hans vandringsår, da han dag efter dag, med lædertasken ved siden, vandrer lange veje ud i alle retninger for at forhandle småting som havefrø, blomsterløg, almanakker, julehefter m. m. Hans skikkelse blev kendt i vide kredse, var egentlig velset, man gjorde gerne en lille handel med ham. Men som man så ham i de senere år: foden tung, skikkelsen lidt for tynd i overfrakken, det hvide skæg gående i et med nakkehåret, ordknap, lignede han ikke Holmgaard fra de yngre år. Da var han midtpunktet i et lystigt lag. Hans godmodige ansigt lyste, øjnene spillede, han diskuterede alle materier, politik, historie, musik, og det på en måde, der var lang fra den sædvanlige. Han udtrykte sig i de sælsomste sætninger, ordene kunne han sammensætte på den mest bagvendte måde. Han var i sådanne stunder ikke til at stå for.

I min Gjedved-tid kom jeg flere gange daglig, når jeg gik til og fra seminariet, forbi Holmgaards "Musikkonservatorium". Her hersede han med eleverne og da kunne der høres faste taktslag sammen med en stemme højt oppe i diskanten: "Højere op med fingeren, farli!". Holmgaard var ingen virtuos, men han havde alligevel et lille område, som han mestrede. Det hændte, når jeg kom forbi om aftenen og lyset var slukket, at Holmgaard spillede for sig selv. Da kunne tonerne komme så rene, så bløde fra hans instrument, det var toner som fra en bedre verden, fra en fint stemt sjæl der dirrede i strengene - han elskede musik.

I 1891 - om sommeren - var han vikar i Skejby ved Aarhus, og da kunne man hen ad aften, når vejret var godt, se Holmgaard vandre mod "Vennelyst", hvor han lidt fra vejen, udenfor hegnet, stod eller sad i græsset, ene, og stille lyttende til orkestrets toner til sent ud på aftenen.

For sådan noget som 25 år siden, fik han ved et fald sin ene arm ødelagt. Holmgaard kom aldrig til at spille violin mere. Når han på sine gamle dage blev vandringsmanden, var det ikke alene for at tjene lidt skillinger. Det skyldtes nok mere den dragning, naturen altid havde øvet på ham. Han var en planteelsker og en ikke ubetydelig plantekender. Han fandt næppe på sine vandringer her omkring nogen ukendte planter, men lutter kendinge, kendte deres voksesteder, deres slægtsforhold o.s.v. Hans øje fulgte nøje landevejsgrøften, det gamle diges skråninger, hvis blå "Liden Klokke" mangan gang ringede glæden ind i hans sind, når brudte forhåbninger havde lagt tyngde over den fattige mands sjæl. Nu er foden standset.

For 80 år siden stod hans vugge i Holmgaard i Vridsted, få skridt fra åen, som han elskede og tit talte om. I samme afstand fra åen, på Vridsted kirkegård, vil man nu søge hans sidste, rolige leje. Nogen stor og mærkbar livsgerning synes han vel ikke at have fået, men han var en så ejendommelig skikkelse, at vi ikke har råd til at lade ham uænsat.

Gunnar Hallum, 2005.

Tanker ved nytår 1970

Vi skal i de kommende år gennemføre endnu en kommunesammenlægning. Sidste gang var for 35 år siden, da Ejsing, Handbjerg, Ryde, Sahl og Sevel sogne blev sammenlagt til vor nuværende Vinderup Kommune.

Her bringer vi nogle tanker, som en af fædrene til sammenlægningen dengang gjorde sig i den forbindelse.

Artiklen blev første gang bragt i Jul i Sevel i 1969.

Af sognerådsform. Ejnar Christensen, Djeld.

Det er vist naturligt, at man netop ved dette årsskifte gør sig sine tanker om Sevel Sogn i fortid og fremtid, da der jo vil ske store kommunale ændringer i det kommende år.

Sevel Sogn var før i tiden en af de største og betydeligste i amtet. Den gamle adelsvej mellem Holstebro og Skive gik over Sevel og Hjelm Hede. Som et tavst minde om den svundne tids færdsel står Ole Rømers milestene langs den gamle vej i Sevel, hvor de har stået siden Kristian den Femtes tid. Da der blev oprettet postkontor i Holstebro omkring 1720, måtte posten fra Holstebro til Skive og omvendt transporteres over Sevel og Hjelm Hede, og først da den nye landevej fra Holstebro om ad Vinderupgaard, over Hvolm Kro til Skive blev færdig i 1859, kunne postforbindelsen ledes ad denne rute. Proprietær Fabricius boede dengang på Vinderupgaard. Han var sognerådsformand og medlem af amtsrådet, og ham var det efter sigende, der trak i trådene, hvad ny vej og bane angik, med det resultat, at Sevel ikke kom i betragtning ved jernbanens anlæggelse, med det resultat, at en ny by groede op: Vinderup.

Helt tilbage til 1841 findes der sognerådsprotokoller fra Sevel; og det er umagen værd at blade lidt i dem. En af de allerførste, som skrev i disse var proprietær Boserup fra Stubbergaard. Han var sognerådsformand fra 1842 til 1847. Desuden var han medlem af amtsrådet og Folketinget, valgt i Lemvig-kredsen. I 1877 blev sognefoged Herman Christensen Stenholm formand. I hans tid skete der store fremskridt både kommunalt og på andre områder. Han var blandt initiativtagerne til HjermGinding Herreders Kommunalforening, en forening, der skulle forsøge at skabe mere ensartede regler i den kommunale forvaltning. - Også dengang forstod

man, at tiderne ændrer sig.

Mange andre ting åbenbarer sig for en, når man vender de gamle, gulnede blade i protokollerne. Således var der folketælling i 1880. I Sevel Sogn var der 830 personer af mandskøn, 839 af kvindeskøn samt 19 fraværende. Ialt 1688. - I dag er der ca. 2400. - Der var ialt 33 næringsdrivende, og det drejede sig om følgende: 1 kroeger, Niels Vestergaard, Sevel.

2 detailhandlere, J. Lund, Sevel, og Jenny Just, Mogenstrup.

1 skomager, Christensen, Sevel.

1 bager, N. Nielsen, Sevel.

1 urmager, Erlandsen, Sevel.

1 sadelmager, P. Jensen, Sevel.

1 træhandler, Steffen Vestergaard, Sevel.

5 møllere, Jacob Nielsen Toft, Sevel, J. Nielsen Kappel, Djeld, Lars Eriksen, Karstoft, Chr. Nielsen Hedegaard, Sdr. Mølle, og Villads Jensen, Trandum.

9 tømrere eller snedkere, Jens Chr. Jensen, Sevel, Johannes Linde, Sevelskovby, Jens Linde, Djeld, Niels Chr. Johansen, Trandum Kirkegaard, Carl Anton Sørensen, Karstoft, Jens Krog, Sevel, Jens Jeppesen, Bederholm, Niels Madsen, Djeld, og Peder Madsen, Mundbjerg.

1 rokkedrejer, Chr. Jensen, Vester Skovhus.

Desuden var der 2 kalkværksejere, Chr. Hedegaard, Sdr. Mølle, og Møller, Sevel Kalkværk.

3 smede, Vendelbo, Sevel, Sørensen, Sevel, og David Aabrandt, Trandum.

3 murere, Laust Chr. Christensen, Kjeldgaardhus, Morten Nielsen, Kobborg, og Laust . Sørensen, Sevel.

1 skrædder, Niels Andersen, Mogenstrup, og

1 brøndgraver, Povlsen, Sevel.

Året 1881 blev ligningen lagt „efter bedste skøn" og omfattede 61 tdr. rug, 49 tdr. byg og i penge 6118 kr. fordelt med 3047 kr. på hartkorn og 3071 kr. på „formue og lejlighed".

Børn og ældre, der ikke kunne klare sig selv, blev der undertiden holdt licitation over, hvorefter de blev overladt til den lavestbydende. - Således blev „et pigebarn : indtinget i røgt og pleje" for betalingen 1 tdr. rug, 1 tdr. byg og 20 kr. - Tør man gætte på, hvorledes dette „pigebarn"s dagligdag formede sig ...

De fattige i sognet kunne ellers få hjælp fra „den frie fattigkasse": Men at det ikke var store beløb, det drejede sig om, fremgår af regnskabet for fattigkassen for året 1893. Det år havde kassen følgende indtægter:

Udtaget af bøsseerne i Sevel Kirke	47,52 kr.
Udtaget af bøsseerne i Trandum Kirke	27,43 kr.
Hundskat fra Stubbergaard	5,00 kr.
Gave fra pastor Prætorius	4,00 kr.

Vinderup og omegn i 1905

Hvad var det, der optog sindene i Vinderup og omegnsbyerne for hundrede år siden? Ja, det kan man jo kun gætte på, men et lille indtryk får man vel ved at læse, hvad Holstebro Dagblad skrev i 1905. Det følgende er udpluk af Dagbladets artikler.

I Vinderup var det vel først og fremmest kirkebyggeriet og opførelsen af den nye Vinderup Skole, der var samtaleemnet. Der var grundstensnedlæggelse ved kirken 13. juni i strålende solskin, byen var flagsmykket, og 300 mennesker mødte frem. Provst Thomas Møller, Ølby, nedlagde grundstenen, og en kapsel med et dokument om kirkens tilblivelse samt med tidens gangbare mønter blev indmuret. Byggegrunden til kirken kostede 1.200 kr., kirkegårdspladsen 1.000 kr. Der blev lovet bidrag på 15.000 kr. fra menigheden, at betale over 5 år, og staten bevilgede 18.500 kr. til kirken. Der blev henlagt 2.500 kr. til en vedligeholdelsesfond, og resten af midlerne regner man med vil kunne dække udgifterne ved opførelse og montering, hed det ved grundstensnedlæggelsen. Kirken stod først færdig til indvielse 4. februar 1906. I oktober 1905 blev det bifaldet af kongen, at der oprettedes et embede som kaldskapellan i Sahl og Ejsing, og cand theol. J. S. Jensen, Børkop Højskole, blev indstillet som nr. 1 til embedet.

Skolen i Vinderup blev indviet i november 1905 af provst Møller, og ved samme lejlighed talte pastor Holm, Sahl, og skolens nye lærer Warmdahl, der understregede betydningen af et godt forhold mellem hjem og skole. Skolen, der er den fjerde i Sahl sogn, består af en lærerbolig og en skolebygning med to klasseværelser, og der er købt så megen jord, at en udvidelse kan foretages.

24. juni indkaldte Borger- og Håndværkerforeningen til et møde om belysningssagen i Vinderup, og det blev besluttet at søge opført et lysanlæg, et såkaldt Benuid-gasværk, der er meget billigere end et elektricitetsværk. I august holdtes licitation over hoved- og stikledninger, billigste tilbud 5.000 kr. I oktober kunne den første prøve på gasbelysningen foretages, og man konstaterer, at gassen afgiver et stærkt og smukt hvidligt lys.

Gasværket i 1908. Fra venstre til højre ses Kr. Knud, ing. Erhardt, N.Simonsen, møller Jensen, urm. Mai-gaard og C.W. Wendelboe.

Ved generalforsamlingen i november havde 75 gasforbrugere meldt sig, og den samlede anlægssum blev 22.500 kr. Prisen for gas er fastsat til 25 øre pr. kubikmeter, og værket kan levere 800 blus. Det er en slags petroleumsgasværk, billigere i anlæg og drift end et stenkulsgasværk.

Bjert - Vinderup Afholdsforening kunne fejre 25 års jubilæumsfest med 200 deltagere. En af foreningens

veteraner, lærer Bech, Bjert, sagde i sin tale, at bevægelsens første år havde været rige på både glæder og skuffelser. - De stærke drikke er en hård modstander at tage kampen op mod, men 25 års kamp har ikke været omsonst. Spiritussen er fejlet ud af mange hjem på egnen. Vi har en ædruelig ungdom, mente taleren.

Også i omegnsbyerne skete der noget i 1905. Således blev der om sommeren opført en ny skolebygning i Handbjerg, som blev indviet den 15. november, også af provst Møller, Ølby, der åbenbart har været en meget travl mand, da skolevæsenet - foruden det kirkelige - også var under tilsyn af den lokale provst.

I marts beretter avisen, at der skal bygges nyt mejeri, fælles for Ryde og Handbjerg og beliggende ved Lille Ryde Mølle. Murerarbejdet blev senere overdraget til Knudsen og Larsen fra Sevel for 3.266 kr., mens Jacob Dalby, Bjert, skulle udføre tømmer- og snedkerarbejdet for 1860 kr. Den 20. december blev mejeriet taget i brug for første gang.

29. november: I aftes nedbrændte møller Søren Mølgaard Sørensens beboelsseshus og pakhus ved Aal Mølle i Sahl. Han var gået op på loftet for at tætte for rotterne og havde medtaget en lampe. Han var dårligt gående og faldt med lampen, der gik i stykker og antændte noget lyng, som lå på loftet. Hele indboet med undtagelse af sengetøjet samt hele varelageret brændte, svinene reddedes.

I december fandt skrædder Jensen, Krogager, Ejsing, et velbevaret bronzesværd med guldbesat hæfte samt flere flinteredskaber i en lille høj, der ligger på hans mark. Havde det været i dag, havde den gode skræddermester sikkert ikke fået lov selv at stå for udgravningen.

Og lidt fra den politiske front. Ved valgmandsvalget i Vinderup-kredsen blev resultatet: Sevel: Lars Chr. Kjeldsen, Kokborg, (V), 7 stemmer. Sognerådsformand Jeppe Madsen, 5 st. Ryde: Gdr. Niels Poulsen Nielsen, (V), 18 st., gdr. Ole Olsen, 13 st. Sahl: Købmand Bang, (V), 36 st. Handbjerg: Sognerådsformand Jens Jensen, (V) 11 st. Ejsing: N. Bjerregaard, (V), 16 st. Højre i Vinderup-kredsen holdt møde i december, og de ca. 20 vælgere vedtog med alle stemmer på nær een, at der skal opstilles en Højre-kandidat i kredsen ved det forestående folketingsvalg. Man enedes om at opfordre provst Møller, Ølby, til at modtage kandidaturen.

I Vinderup blev der også oprettet et apotek i 1905, og den 29. december var der konstituerende generalforsamling i den nye Vinderup Bank. Den påtænkte aktiekapital på 50.000 kr. er fuldt tegnet, og der valgtes et bankråd på 7 personer. Det blev partikulier Chr. Jakobsen og købmand Johs. Bang, Vinderup, lærer Hanghøj, Sahl, Chr. Madsen, Nygårdsmark, Ejsing, gdr. Peder Nyboe, Sevel, gdr. Ole Olsen, Nr. Østerskov, Ryde, og gdr. P. Laursen Storgård, Handbjerg. Sagfører Hviid, Vinderup, er antaget som administrerende direktør, banken får lokale i apoteksbygningen og vil begynde sin virksomhed 1. marts 1906.

Daniel Christensen.

Harald Holm, nekrolog.

Torsdag d. 4. august 2005 døde Harald Holm i sit hjem "Djeldbæk" i Ryde. Han blev knap 82 år gammel og efterlader sig hustruen Annemarie, datteren Karen, hendes mand og deres børn.

Bisættelsen fandt sted den følgende tirsdag i Ryde kirke, hvor familie, venner og bekendte oplevede en stemningsfuld afsked med Harald Holm. Mange medlemmer af Vinderup Egnshistoriske Forening var mødt, for på den måde at ære foreningens første formand.

Det var jo Harald, der i 1960-erne, bistået af et par bekendte i Vinderup, tog initiativet til oprettelsen af "Samlerforeningen", der senere blev til Egnshistorisk Forening.

Starten var en annonce i Vinderup Avis, hvor man indbød til stiftende generalforsamling på Højskolehotellet. Fremmødet var ikke imponerende, der kom fem personer, lige nok til den nye bestyrelse, der så vedtog at lægge "strategien" om. Næste møde skulle holdes hos en "samler", og hver deltager skulle yderligere medbringe en interesseret. Så var der ti medlemmer og næste gang igen tyve. Sådant blev også undertegnede indfanget, og kom til at kende alle disse herlige mennesker, som samlede på et eller andet, som de brændte for at vise frem, og som de mente var værdige til at skulle bevares for eftertiden. At man gik til opgaverne med stor alvor, viser en artikel i Holstebro Dagblad 15. 7. 1970: Samlerforeningen i Vinderup havde ansøgt militæret om lån af en "minesøger", da man havde stærke formodninger om at kunne supplere foreningens samlinger med flere genstande fra Jernalderen. Det blev et afslag fra militæret, men tanken om på en nem måde at kunne fravriste jorden de skjulte skatter forlod aldrig Harald.

Mange år senere kunne han ved hjælp af metaldetektoren triumferende fremvise det ene stykke "danefæ" efter det andet, som via Holstebro Museum endte på Nationalmuseet. Personlig syntes jeg højdepunktet var nået, da han for få år siden fandt et stykke sammenfoldet bly, hvorpå der var en runeindskrift - en virkelig sjældenhed her på egnen.

Mit første møde med Harald var som nævnt tilbage i 1960-erne. Jeg var dengang i bestyrelsen for Holstebro Museum. Hertil indløb en meddelelse fra Harald Holm, Ryde, der ønskede at museet besigtigede en af ham foretagen udgravning, hvor der var fremkommen potteskår og diverse ting af flint. Ingen af os i bestyrelsen kendte Holm, men undertegnede blev betroet at repræsentere museet ved et besøg. Formanden indskærpede mig, at hvis sagen drejede sig om noget vigtigt, så måtte jeg som det tidligere var sket, kontakte Viborg Stifsmuseum for assistance.

Det var endnu før der fandtes vejnavne og husnumre, så det var efter nogen spørgen her og der, at jeg nåede "Djeldbæk". Holm viste udgravningen og fun-

Møder, arrangementer, ture m.m.

Hvor intet andet er nævnt, er mødestedet Arkivet, Vinjes Torv 1, Vinderup.

Ret til ændringer forbeholdes.

Onsdag d. 14. september kl. 18.30	Aftentur til Lemvig Museum. Hvis der er tilstrækkelig tilmelding, kører vi i bus. Ellers samkørsel fra Brugsens P-plads. Tilmelding senest 9. september på tlf. 97 44 10 75 eller Arkivet 97 44 29 98. Medbring kaffe
Onsdag d. 26. oktober kl. 19.00	Roland Carlsen fortæller om Holmensgade og Syrachs Larsens Plantage. Til foråret arrangeres en tur til Holmensgade. Medbring kaffe.
Onsdag d. 7. december kl. 19.00	Decembermøde. Karen Haurum, Sevel, vil underholde. Medbring kaffe
2006	
Onsdag d. 8. februar kl. 19.00	Martin Dåsbjerg fortsætter sin beretning om Landting. Medbring kaffe

dene frem. Dateringen kunne ikke diskuteres, det var klart Yngre Stenalder og sporene i jorden var rester af primitive huse eller bopladsgruber. Så langt så godt: men da Harald begyndte at gennemgå samlingen af flintesten fra udgravningen, måtte jeg stå af. Jeg havde lært, at de sten man registrerer og gemmer på museerne, enten skal have spor af forarbejdning eller sikre brugsspor, og her lå på kanten af udgravningen en lang række flintesten, "universalredskaber" kaldte Holm dem. Og det var jo rigtigt: de kunne bruges til et eller andet, hans fantasi afvæbnede mig fuldstændig og jeg følte mig på gyngende grund. Forvirret tog jeg derfra, men besøget i Djeldbæk blev for mig indledningen til et livslangt bekendtskab og venskab med Harald og familien. Sammen forskede vi i egnens fortid, gravede på tomten af Vinderupgaard, fandt resterne af den ældste skole i Ryde og stod på hovedet i dybe jernaldergrave. Og alle steder lod Harald fantasien få frie tøjler.

Senere blev det med detektoren man så ham, som Holstebro Museums faste detektormand kom han vidt omkring og løste spændende opgaver. Ofte var han "fast mand" på udgravningerne, og når vi andre havde fået fjernet overjorden og sad fordybet i undergrundens stolpehuller og aftegninger og tilfældig kom til at se op over hullets rand, så kunne man skimte Harald langt ude i det fjerne, svingende med detektoren og afventende det lille bib-bib som betød: her er metal i jorden. Det er sådan vi mindes og husker ham. Så sent som i foråret bad han mig finde nogle gamle optegnelser frem fra en udgravning for over tredive år tilbage i Borbjerg sogn. Med den moderne detektor skulle der her være uanede muligheder for nye og spændende fund. Men hans helbred har i den sidste tid været svingende. I perioder fik han livsgnisten tilbage, måske næret af håbet om igen at komme ud med detektoren og opleve det eventyrlige: igen at stå med et stykke oldtidsguld, en hilsen fra en fjern fortid.

Æret være Harald Holms minde.

Gunnar Hallum.